

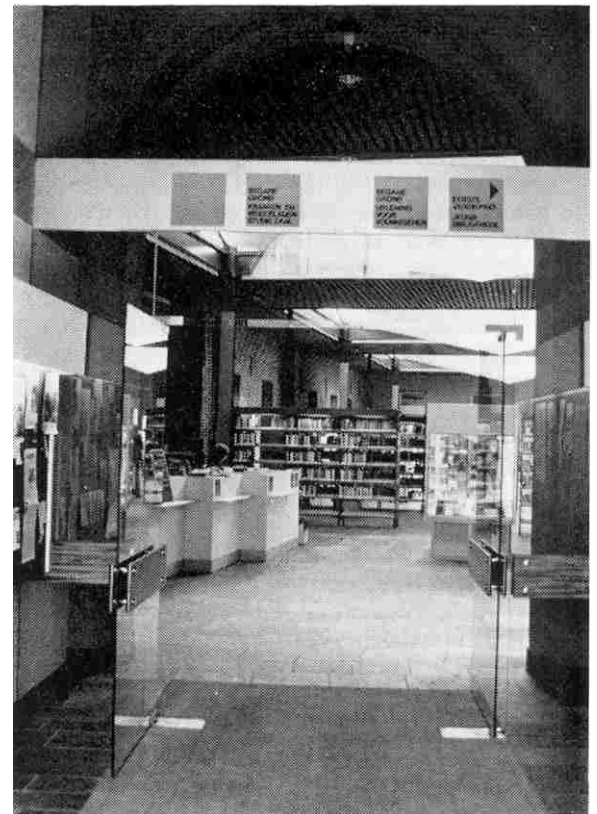
OPENBARE BIBLIOTHEEK

's-HERTOGENBOSCH
HINTHAMERSTRAAT 72

Het grote grijze gebouw in de Hinthamerstraat, aan iedere Bosschenaar bekend als Huize Leonardus, draagt hoog in zijn monumentale gevel in monumentale letters het woord "BIBLIOTHEEK". Het is zijn jongste naam. Beneden op de muur naast de zware groene deur van datzelfde gebouw staat op een bescheiden houten bordje het woord "H. Geesthuis". Het is zijn oudste naam. En die naam dateert van zeven eeuwen her. Inderdaad, het hoofdgebouw van de Stichting Openbare Bibliotheek 's-Hertogenbosch staat op historische bodem.

Wel een merkwaardige naam eigenlijk voor 'n gebouw: H. Geesthuis. En stellig zal menigeen zich verwonderd afvragen, wat die naam te beduiden heeft. Welnu, het is een naam waarachter een heel oude traditie schuil gaat, een traditie die, voor wat Den Bosch betreft, haar aanvang heeft ge nomen in het portaal onder de toren van de Sint Janskerk. Daar kwamen reeds vanaf het prille begin van de stad op gezette tijden de armen, alomtegenwoordig in ieder middeleeuws straatbeeld, bijeen om er brood te ontvangen dat hun werd uitgereikt van achter de tafel waarop het lag. De oude christenen nu hadden voor die tafel een mooie en zinvolle naam. Ze noemden haar: de Tafel van de H. Geest. Deze immers was de Vader der armen, zo zongen zij in de sequentie op het Pinksterfeest: Veni, Pater pauperum. Later zou die naam overgaan op de fondsen die bestemd waren voor de ondersteuning van de armen en op de huizen waarin zij werden bedeed of waarin de administratie van de armenzorg gevestigd was. Toen bij het groter worden der stad het aantal bedeeden zo sterk toenam, dat men hen niet meer in het portaal van de St. Jan bedienen kon, werd de brooduitdeling eerst voor korte tijd verplaatst naar een pand dat tussen de St. Jan en de Hinthamerstraat gelegen was en daarna definitief naar het hierboven genoemde en voor dit doel gebouwde H. Geesthuis.

Deze naam voor dit huis is nooit verloren gegaan, maar wel heeft het er, waarschijnlijk al heel vroeg, een andere bijgekregen, een minder beschouwende, een meer realistische: het Geefhuis.

In het Provinciaal Museum aan de Bethaniëstraat bevindt zich een uit dit Geefhuis afkomstig in hout gesneden tafereel van een spijsuitdeling. Het stuk is deerlijk gehavend, vele figuren missen hoofd of ledematen. Maar desondanks geeft het nog op aangrijpende wijze weer hoe de personae miserabiles er zich verdrongen rondom de korven met brood. Is het niet treffend, dat een gebruik dat vele eeuwen her aanleiding gaf dit gebouw het Geefhuis te noemen, onder de huidige bestemming daarvan in een sublieme vorm is terugekeerd.

Het is niet bekend wanneer het H. Geesthuis is gebouwd. Bij benadering mogen we zeggen: omstreeks 1300. En wat er uit die periode nog over is vinden wij terug in de westelijke vleugel, dus aan de zijde van de Sint Jozefstraat. Dit gedeelte bevat tal van merkwaardige bouwfragmenten, daterend uit verschillende bouw- en verbouwingsperiodes, waaronder met name de vijftiende-eeuwse kap vermelding verdient. Ongetwijfeld behoort deze vleugel tot de interessantste middeleeuwse monumenten van onze stad, hetgeen dan ook de reden is waarom de Rijksdienst voor de Monumentenzorg daarvoor zoveel belangstelling aan de dag legt. Hoe het oorspronkelijke gebouw er aan de zijde van de Hinthamerstraat heeft uitgezien weten wij niet. Geen afbeelding of beschrijving is ons daarvan bewaard gebleven. In 1825 werd in ieder geval dit gedeelte gesloopt om plaats te maken voor het huidige gebouw. Aan de achtergevel daarvan bevindt zich in de boog boven de poort nog de sluitsteen die het jaartal van deze verbouwing in herinnering houdt.

Deze verbouwing had plaats op last van "de Godshuizen", dit is de naam die in de wandeling gebruikt wordt voor het in december 1814 door koning Willem I ingestelde College van Regenten over de Armen, welke naam later veranderd werd in: "het College van Regenten over de Godshuizen en den Algemeenen Arme". Nadat in 1959 dit College ontheven werd van zijn taak als burgerlijk armebestuur heette het eenvoudig: College van Regenten over de Godshuizen. En sinds 1972 luidt de naam, n6g eenvoudiger: Bestuur over de Godshuizen. Onder het bestuur van dit College werden bij koninklijk besluit bijna alle 's-Hertogenbosche instellingen gebracht, die zich op de een of andere wijze de zorg voor de noodlijdende mens hadden aangetrokken. En dat waren er zeer vele, meer dan men aantrof in enige andere stad. De mededeling van de kroniekschrijver uit het midden van de zestiende eeuw, Cuperinus, is bestand gebleken tegen veelvuldig wetenschappelijk historisch onderzoek: " want in geen steden, noch in Gelderiant, noch int lant van Cleve, Gulick, Ludick (Luik), of oock mede in Vlaenderen of Brabant, soe groote charitate van almissen (aalmoezen) te geven gedaen werdt, als tot Tsertogenbosch". Zo zijn "de Godshuizen" voor de Bosschenaren een begrip geworden en van dit begrip was de zware massieve gevel aan de Hinthamerstraat het stenen symbool.

Er is over deze gevel in de loop der jaren verschillend geoordeeld. Waar sommigen van mening waren dat het "groot oud gevaarte" geen enkele bouwkundige schoonheid bezat en geen aanspraak kan maken op een langer voortbestaan, daar prezen anderen dit statige neo-klassieke front als een waardevol unicum in onze stad, waarvan bovendien gelijkwaardige voorbeelden elders maar schaars voorhanden waren. Wie thans, na de zojuist voltooide restauratie, deze gevel aandachtig beschouwt, zal wel geen moeite hebben het laatste oordeel te onderschrijven.

Nog herhaalde malen na 1825 en tot ver in de huidige eeuw werden er verbouwingen ondernomen in dit complex, dat in de loop der tijden de vorm had gekregen van een rechthoek, waardoor een binnenplaats omsloten werd. Deze verbouwingen dienden om steeds meer ruimte te scheppen voor de verpleging van oude mannen en vrouwen, een taak die reeds in de Franse tijd aan dit tehuis was opgelegd, die met grote letters in zijn gevel stond aangeduid, en die het tot zijn sluiting in 1970 heeft vervuld. Het oudste gedeelte echter, de reeds genoemde vleugel aan de St. Jozefstraat, werd in 1856 bestemd tot onderdak voor arme mannen en jongens. Toen deze in 1907 verhuisden naar het voormalige gebouw van de Rijks HBS aan de Papenhulst werd hun plaats in het daarop volgende jaar ingenomen door arme vrouwen en meisjes. Deze vleugel kreeg toen de naam Sint Annagesticht.

In december 1972 werd het gehele toen verlaten gebouwencomplex van de Godshuizen gekocht door de Stichting Openbare Bibliotheek 's-Hertogenbosch. Deze was daartoe in staat gesteld door zeer ruime gemeentelijke subsidies, die tevens de mogelijkheid boden tot de ingrijpende restauratie en verbouwing die het geheel zou moeten ondergaan wilde het volledig kunnen beantwoorden aan zijn nieuwe bestemming: de hoofdbibliotheek van de Stichting te zijn overeenkomstig de moderne normen die aan deze functie worden gesteld.

Van meet af aan werden met het oog op deze restauratie en verbouwing nauwe contacten onderhouden met de Rijksdienst voor de Monumentenzorg. In dit kader diende zich als een principieel probleem aan de vraag, welk standpunt men moest innemen ten aanzien van de binnenplaats. Een nauwgezet onderzoek had uitgewezen dat deze ruimte voor het goed functioneren van de hoofdbibliotheek onmisbaar was. De Rijksdienst achtte het toen ten volle verantwoord de binnenplaats op te offeren in het licht van de belangrijke winstpunten die daar tegenover stonden: door de nieuwe bestemming van dit gebouw en de daardoor noodzakelijk geworden restauratie daarvan, zou het in zijn totaliteit weer gaan functioneren in het stadsbeeld en daarin een fraai en levend element worden en zou tevens een instelling, die een zo belangrijke maatschappelijke taak ten dienste van de gehele 's-Hertogenbosche gemeenschap tracht te vervullen, de ruimtelijke mogelijkheden krijgen om

haar opdracht ten volle waar te maken. Zo ligt daar dan nu in het hart van het gehele complex de grote centrale boekerij die men terstond na het binnenkomen door de poortingang betreedt.

De restauratie en verbouwing zijn geschied naar de inzichten en onder leiding van architect Ir. O. van Roggen, die van dit heterogene complex een functioneel geheel heeft weten te maken, onder toepassing van knappe en vaak esthetische oplossingen voor de soms weerbarstige problemen waarvoor dit in vele opzichten voor het beoogde doel ontoreikende gebouw hem stelde.

Het is hier niet de plaats een gedetailleerde beschrijving te geven van hetgeen tot stand is gebracht, maar slechts zij hier gewezen op de reeds genoemde boekerij. Er is hier met succes naar gestreefd de herinnering aan de oorspronkelijke binnenplaats levend te houden. Daartoe dragen bij de daklantaarns die door hun ruime beglazing de blik open houden op de omringende vleugelgebouwen, het "plaveisel", de fraai gerestaureerde middeleeuwse muur aan de binnenplaatszijde van de St. Jozefstraatvleugel, het "straatje" rechts, dat de afscheiding van de oostelijke binnenplaatsmuur bijna intiem markeert. Tegelijk echter ondergaat men de suggestie dat deze ruimte organisch verbonden is met het gehele complex door de opengewerkte muren, die het zicht vrij laten op de riante studiezaal en door de duidelijke relatie met het trappenhuis. Wanneer na de voltooiing van de restauratie van de vleugel aan de St. Jozefstraat de muur ook aan die zijde doorzicht zal bieden op de daarachter liggende ruimten, zal deze suggestie nog versterkt worden.

Door de grote openheid die niet alleen voor de entree, maar ook voor alle openbare ruimten binnen het gebouw is nagestreefd, bezit het geheel een sfeer die uitnodigt tot binnenkomen en tot verder gaan: naar de boekerij, naar de studiezaal, naar de actualiteitenzaal, naar de afdeling voor kranten en weekbladen, naar de jeugdafdeling, stuk voor stuk ruimten waar men zich thuis kan voelen.

Ieder die dit doet zal dan bereid zijn te erkennen dat hier een bibliotheekgebouw is geschapen waarin het goed toevoen is, en dat er aanspraak op mag maken de trots te zijn van de Stichting die het beheert en van de Gemeente die het mogelijk heeft gemaakt.

Bibliotheken zijn instellingen van zeer oude datum. Wij ontmoeten ze al in de vroege tijden van onze beschaving, duizenden jaren voor Christus, bij de Egyptenaren en de Babyloniërs. In groter aantal vinden wij ze daarna bij de Grieken en de Romeinen, bij wie ze de ontmoetingspunten vormen voor schrijvers, redenaars, filosofen. Gedurende de middeleeuwen breidt hun aantal zich in sterke mate uit; overal waar cultuurcentra ontstaan zien we ze verrijzen, kleine en grote: bij de kapittel- en kloosterscholen, aan de universiteiten, aan de hoven van vorsten en edelen. Deze bibliotheken waren uiteraard alleen bestemd voor hen, die als leraar of leerling aan deze instellingen verbonden waren of tot de kringen van de adel behoorden.

In de zeventiende en de achttiende eeuw gingen sommige zeer gefortuneerden er toe over hun bibliotheken om niet ter beschikking te stellen van een ieder die zich wilde wijden aan studie of literaire werkzaamheid.

En tenslotte heeft de Franse revolutie, in overeenstemming met haar ideaal van gelijkheid, ook de tot dan toe besloten bibliotheken van kerk en adel door middel van confiscatie binnen het bereik van allen gebracht.

Toch werden door deze maatregelen, hoe ingrijpend zij ook waren, alleen maar de reeds hoog ontwikkelde burgers begunstigd die de kunst van het studeren verstonden, want doorgaans betrof het hier bibliotheken van wetenschappelijk niveau.

Het was in Engeland, en eerst tegen het midden van de negentiende eeuw, dat het denkbeeld van wat een openbare bibliotheek zou moeten zijn tot ontplooiing begon te komen. Omstreeks 1850 was dit denkbeeld daar reeds zover ontwikkeld, dat het in dat jaar resulteerde in de eerste bibliotheekwet: de Public Library Act.

In ons land kreeg pas tegen het einde van de vorige eeuw de idee van de openbare bibliotheek gestalte en wel in de oprichting van de "openbare leeszaal" te Utrecht, in 1892. In de loop der jaren heeft zich omtrent de aard en de taak der algemene openbare bibliotheek het inzicht ontwikkeld dat zij allereerst een instelling is, die door het beschikbaar stellen van literatuur de mogelijkheid biedt tot lezen en studeren aan iedereen, ongeacht zijn maatschappelijke staat, zijn scholing, zijn politieke gezindheid, zijn levensbeschouwing; steeds dient daarbij haar streven bewust gericht te zijn op de culturele vorming van haar lezers die zij overigens, onpartijdig als zij wil zijn, geheel vrij laat in de keuze van hun literatuur en ten aanzien van wier levensbeschouwing zij geen enkele verantwoordelijkheid neemt.

Betrekkelijk kort na de stichting van de eerste algemene openbare bibliotheken hier te lande, waarvan er in 1906 vijf bestonden, gingen katholieken en protestanten er toe over openbare bibliotheken op confessionele grondslag op te richten. Immers, vanuit hun beginselen achtten zij zich wel terdege verantwoordelijk voor hetgeen hun lezers lazen en zij wensten derhalve enerzijds deze te behoeden voor de invloed van een literatuur die met hun geloofsovertuiging niet te rijmen viel, anderzijds die geloofsovertuiging zelf te verdiepen. De samenstelling van hun studie- en ontspanningsboekerijen droeg aanvankelijk van dit streven duidelijk de sporen, al dient gezegd dat op den duur de katholieke openbare bibliotheken, zonder hun signatuur te ver loochenen, er over het algemeen in slaagden een collectie boeken op te bouwen die èn door haar cultureel vormende waarde èn door haar ruime oriëntatie zich richtte tot een brede kring van lezers.

Geheel in het kader van deze ontwikkeling van het confessionele bibliotheekwezen werd in 1915 in onze stad opgericht de Vereniging "Openbare Leeszaal en Boekerij te Den Bosch", een vereniging die geheel stelde op katholieke beginselen.

Uit: Album 's-Hertogenbosch in 1860

Oude mannen- en vrouwenhuis en Paleis van Justitie

Het is hier wellicht de plaats om even een terugblik te werpen op de historie van het bibliotheekbestel in 's-Hertogenbosch. Reeds van de middeleeuwen af heeft deze stad bibliotheken binnen zijn muren gehuisvest die overigens, zoals duidelijk zal zijn, alle een geheel andere inhoud hadden en een geheel ander doel dienden dan de zojuist besproken openbare bibliotheken.

Den Bosch is eeuwenlang in de Meierij een centrum geweest van onderricht in de humaniora. Ononderbroken gaat hier de traditie van de kleine dertiende-eeuwse kapittelschool van de Sint Janskerk over de Latijnse School (met haar soms wel twaalfhonderd leerlingen), het befaamde College der Jezuïten en de Illustre School der reformatie naar het thans nog bestaande Stedelijk Gymnasium. Al deze instituten beschikten over eigen, kleine, gespecialiseerde bibliotheken, waarin de literatuur van en over de klassieken verreweg de voornaamste plaats innam en die in hoofdzaak bestemd waren voor de docenten en studenten.

In het voorjaar van 1813 werd in Den Bosch een openbare bibliotheek ingericht ten dienste van de algemene vorming, zoals dat heette, maar die zich in feite door het niveau van haar boekenbezit toch slechts richtte tot een kleine groep van burgers. In dat voorjaar namelijk werden naar Den Bosch overgebracht de krachtens bevel van keizer Napoleon geconfisqueerde bibliotheken van de kloosters te Uden, Velp, Boxmeer en Cuyck, samen tellende ruim 3500 banden en ruim 200 handschriften. Deze werden op aanwijzing van de Franse gouverneur Frémin de Beaumont op het stadhuis van Den Bosch geplaatst om er, samen met een aldaar reeds aanwezige departementale bibliotheek, te gaan functioneren als openbare bibliotheek, die iedere dinsdag en vrijdag geopend zou zijn van elf tot twee uur.

Nog geen vier jaar lang heeft deze eerste openbare bibliotheek van Den Bosch op het stadhuis domicilie gevonden. Dat er gedurende deze periode een druk gebruik van is gemaakt valt nauwelijks aan te nemen; haar heengaan werd in ieder geval niet als een gemis gevoeld, integendeel. Want toen in november 1816 de gouverneur des Konings in de provincie Noord-Brabant te kennen gaf dat hij de boeken ten stadhuize, welke

eertijds de departementale bibliotheek uitmaakten, weer naar het gouvernement wilde laten overbrengen, deelden burgemeesteren hem gretig mee, dat hij dan de geconfisqueerde kloosterbibliotheken, van de bewaring waarvan zij "gaarne ontslagen zouden zijn", tegelijk kon laten ophalen. Wat sinds de overbrenging naar het gouvernement de lotgevallen van de boeken zijn geweest is onbekend; elk spoor ervan ontbreekt; als openbare bibliotheek hebben zij in ieder geval niet meer gefungeerd.

Toen in 1837 het Provinciaal Genootschap van Kunsten en Wetenschappen in Noord-Brabant werd opgericht en zijn zetel kreeg in de hoofdstad van de provincie, was een van zijn eerste daden de vorming van een bibliotheek. Aankopen en royale schenkingen van de leden, vooral in de beginjaren, hebben de basis gelegd voor een boeken- en prentenbezit, dat in de loop van bijna veertien decennia is uitgegroeid tot een collectie van wetenschappelijk niveau. De literatuur over Noord-Brabant heeft daarin een zodanige omvang en volledigheid bereikt dat niemand die zich ernstig met de bestudering van de geschiedenis van deze provincie bezig houdt, deze collectie ongeraadpleegd kan laten. Nochtans, al is haar leeszaal dan voor iedereen toegankelijk, een openbare bibliotheek in de door ons aangeduide zin is zij niet; het wetenschappelijk karakter van haar collectie maakt dit reeds duidelijk.

In de loop der negentiende eeuw ontstaan in Den Bosch zoals overal elders in den lande de zogenaamde volksbibliotheken, bibliotheken met een sterk sociale inslag in die zin dat zij gericht zijn op de geestelijke verheffing van wat men toen de volksklasse noemde. Alle waardering die men voor deze instellingen moet opbrengen neemt niet weg, dat ook zij geen aanspraak kunnen maken op de kwalificatie "openbare bibliotheek", in zoverre deze een "lees- en studiegelegenheid wil zijn van algemeen ontwikkelend karakter voor lezers van elke maatschappelijke positie en van elke persoonlijke beschaving".

Het was de Sint Vincentiusvereniging die reeds in het jaar van haar oprichting in Den Bosch het bibliotheekwerk ter hand nam, in 1847. Het initiatief ging uit van de Conferentie van Sint Jan en in 1874 beschikten de vier toen bestaande conferenties ieder over een eigen bibliotheek. Hun voornaamste oogmerk was daarbij niet, zeker niet in de eerste decennia, aan de armen wat gezonde ontspanning te bezorgen of wat ontwikkeling bij te brengen, maar veel meer hun geloofsleven bescherming te bieden tegen de invloed van schadelijk geachte lectuur. Vooral de oprichting van een bibliotheek door 't Nut in het midden der vijftiger jaren deed de waakzaamheid der Vincentianen op dit punt toenemen.

Het Departement 's-Hertogenbosch van de Maatschappij Tot Nut van 't Algemeen, zoals de volledige naam luidt, was in 1819 opgericht "tot bevordering van het volksgeluk". Het spande zijn krachten vooral in ten gunste van het onderwijs en deed ook enkele zwakke pogingen om tot oprichting van een volksbibliotheek te komen, waarin het, zoals gezegd, in het midden van de jaren vijftig slaagde. Deze bibliotheek heeft, met een onderbreking in de zeventiger jaren, ongeveer een eeuw bestaan. De naoorlogse jaren waren niet florissant, onder meer als gevolg van de door de Duitsers gepleegde boekenroof. In 1964 kwam er aan haar bestaan een voorlopig einde.

De Vincentiusconferenties begonnen in de zeventiger en tachtiger jaren gaandeweg een breder opvatting te ontwikkelen aangaande de taak die hun bibliotheken te vervullen hadden. We zien deze dan ook langzamerhand uitgroeien tot werkelijke volksboekeringen, waarin nu ook werken tot ontspanning en culturele vorming in toenemende mate verkrijgbaar worden gesteld, zij het dan wel aangepast aan het niveau van de minder ontwikkelden. In 1885 en nog eens in 1899 werd ernstig overwogen de afzonderlijke bibliotheken der conferenties tot één bibliotheek samen te voegen onder het beheer van de Bijzondere Raad. Doch dit voorstel stuitte af op de nadrukkelijke wil der conferenties dit belangrijke instituut in eigen hand te houden.

Na een succesvolle staat van dienst begonnen tegen het einde van de twintiger jaren en gedurende de jaren dertig de inkomsten van sommige conferenties - hun aantal had zich inmiddels uitgebreid - zodanig te verminderen dat zij niet meer in staat waren hun boekenbezit overeenkomstig de eisen van de tijd aan te vullen. Dit boekenbezit verouderde steeds meer, de belangstelling liep dientengevolge zienderogen terug en verschillende conferentie bibliotheken leidden een armtierig bestaan; sommigen moesten er zelfs toe overgaan hun boekenbezit te liquideren.

Het na-oorlogse beeld van het 's-Hertogenbosche openbare- en volksbibliotheekwezen zag er niet bemoedigend uit. De in 1915 opgerichte Vereniging Openbare Leeszaal en Boekerij had door het verstrijken van de daarvoor gestelde termijn haar rechtspersoonlijkheid verloren. Haar plaats als openbare bibliotheek in de Bossche samenleving was overigens van zeer bescheiden aard gebleven en in het landelijk bestel van het openbare bibliotheekwezen telde zij niet mee. Met de bibliotheek van 't Nut was het, zoals wij zagen, evenmin rooskleurig gesteld. De bibliotheken der Vincentiusconferenties waren verdwenen of leden aan bloedarmoede.

De impuls om althans het rooms-katholiek volksbibliotheekwerk tot nieuw leven te wekken kwam toen niet uit de kring van deze of gene conferentie, maar van het Liefdewerk ter Verspreiding van Goede Lectuur, dat in 1921 binnen het kader van de 's-Hertogenbosche Sint Vincentiusvereniging was opgericht. Dit Liefdewerk had zich tot dan toe beijverd om door het gratis verspreiden onder de minder bedeeden van goede kranten, tijdschriften, parochieblaadjes, brochures de katholieke geloofsovertuiging te bevestigen en de katholieke

zienswijze ten aanzien van maatschappelijke vraagstukken ingang te doen vinden. In de jaren na de oorlog echter, met hun sterk gewijzigd sociaal patroon, was deze vorm van lectuurverspreiding vrijwel uit de tijd. Het Liefdewerk zocht toen allereerst contact met het bestuur van de meergenoemde Vereniging Openbare Leeszaal en Boekerij, ook wel kortweg "de Leeszaal" geheten, om dit er toe te bewegen het in vroegere decennia zo vruchtbare, maar tijdens de crisisperiode en de oorlogsjaren nagenoeg geheel verlopen volksbibliotheek werk binnen de sfeer van zijn bemoeiingen te betrekken.

Toen dit verzoek afstuitte op de overweging dat het openbare bibliotheekwerk en het volksbibliotheekwerk zich moeilijk in één band lieten vatten, nam het Liefdewerk het initiatief om alles wat er nog aan volksbibliotheekwerk in de ruimste zin van het woord in Den Bosch voorhanden was, dus ook de uitleenbibliotheekjes van enkele parochies en kloosters, te bundelen en tot nieuwe activiteit te brengen in een "Stichting Goede Volkslectuur". Het denkbeeld sloeg aan en op 27 februari 1950 werd deze Stichting een feit. Bijna precies een maand later, op 25 maart, volgde de oprichting van de "Stichting Openbare Leeszaal en Boekerij op katholieke grondslag", erfgename van de toen geëxpireerde "Stichting Openbare Leeszaal en Boekerij". De uiteenlopende doelstellingen der beide stichtingen worden voor hem die de achtergronden kent duidelijk uit de formulering daarvan in haar statuten. De Stichting Goede Volkslectuur streefde naar "bevordering en organisatie ener goede volkslectuurvoorziening van 's-Hertogenbosch en omgeving op katholieke grondslag", terwijl de Stichting Openbare Leeszaal en Boekerij op katholieke grondslag beoogde "overeenkomstig de katholieke beginselen bij te dragen tot de geestelijke ontwikkeling van de stad 's-Hertogenbosch en omstreken".

Nadat in de loop der vijftiger jaren de Stichting Goede Volkslectuur andermaal, maar wederom tevergeefs, zich tot de "Leeszaal" had gewend met de vraag of deze bereid was het volksbibliotheekwerk, dat zich inmiddels weer voorspoedig ontwikkeld had en waaraan zelfs een gemeentelijke subsidie was toegekend, voor haar rekening te nemen, opdat aldus het gehele bibliotheekwerk van katholieke signatuur in Den Bosch onder een en dezelfde stichting zou komen, nam in het begin van de jaren zestig het gemeentebestuur het initiatief de beide stichtingen tot samenwerking te bewegen. Hierbij speelde de overweging mee dat de gemeentelijke subsidies, die toen aan de beide stichtingen afzonderlijk werden verstrekt, veel efficiënter benut zouden kunnen worden indien zij beiden in één verband verenigd waren. De bereidheid van de Stichting Goede Volkslectuur stond, zo was reeds gebleken, op voorhand vast. Nadat ook het bestuur van de "Leeszaal" zich had laten overtuigen werd op 6 september 1966 de fusie tussen de beide stichtingen een feit in de oprichting van de "Stichting Openbare Bibliotheek en Lectuurvoorziening 's-Hertogenbosch". Beiden erkenden "dat een naast elkaar voortbestaan der beide stichtingen niet langer gewenst, noch noodzakelijk is, doch dat daarentegen een algeheel samengaan zal kunnen leiden tot een betere behartiging van het bibliotheek- en lectuurvoorzieningsbestel te 's-Hertogenbosch".

Op 16 februari van datzelfde jaar had inmiddels het Departement van 't Nut een poging ondernomen om het eigen bibliotheekbedrijf nieuw leven in te blazen en daartoe geformeerd een "Stichting Algemene Openbare Bibliotheek", welke zich tot doel stelde de "bevordering van de geestelijke ontwikkeling en ontspanning van de bevolking, in het bijzonder van de ingezetenen van 's-Hertogenbosch".

In de jaren die nu volgden kwam een intensief overleg tussen de beide jonge stichtingen op gang over de vraag of een samenwerking tussen hen in de toekomst zinvol en mogelijk zou zijn. Toen na ampel beraad deze beide vragen in positieve zin konden worden beantwoord, stond aan samenwerking niets meer in de weg. Deze zou er een zijn van federatief karakter en zij werd verwezenlijkt in een nieuwe stichting die op 5 maart 1969 werd opgericht onder de naam "Stichting Openbare Bibliotheek 's-Hertogenbosch". De beide partners verklaren hierbij het mogelijk en wenselijk te achten om met volledig behoud van ieders levensbeschouwing tot samenwerking te komen in het streven naar een bibliotheekbestel dat op het niveau van eigentijdse eisen en met inachtneming van de bepalingen der rijkssubsidievoorwaarden ten dienste staat van de gehele bevolking in het verzorgingsgebied van 's-Hertogenbosch. Zij stellen zich daarbij op het standpunt van algemeenheid in de zin van een bewuste en positieve openheid ten aanzien van de verschillende, vaak sterk uiteenlopende levensbeschouwelijke richtingen.

En opdat inderdaad het bestuur van deze nieuwe stichting een afspiegeling zou zijn van de zo nadrukkelijk beleden algemeenheid en openheid werd in zijn midden ook opgenomen een vertegenwoordiging van de protestants-christelijke groeperingen hier ter stede, die wel niet over een eigen bibliotheekinstelling beschikten, maar wier stem niet ontbreken mocht in een beraad dat zich ten doel stelde de bibliotheekbelangen van de gehele bevolking van 's-Hertogenbosch en omgeving te behartigen.

Onder het aldus geformeerde bestuur heeft de Stichting Openbare Bibliotheek 's-Hertogenbosch thans vijf jaar gewerkt.

Een geschriftje als dit pretendeert niet meer dan een snelle terugblik te werpen op een afgelegde weg. De aanleiding daartoe is door gaans het bereiken van een mijlpaal of een hoogte. En als zodanig mag gelden de ingebruikneming van de riante huisvesting van de hoofdbibliotheek der Stichting in het voormalige Huize Leonardus aan de Hinthamerstraat.

Wanneer het bestuur zich dan afvraagt hoe het op dit punt gekomen is, dan is daarop maar één antwoord mogelijk. Dan is dat: dank zij de inspirerende medewerking van een actieve directie, dank zij de toewijding van een deskundige staf van hoog tot laag, dankzij de trouw van een steeds groeiende lezerskring, dank zij de buitengewone financiële steun van het gemeentebestuur dat juist daarmee zijn geloof in de levensvatbaarheid van het ondernomen werk op ondubbelzinnige wijze tot uiting heeft gebracht.

Er ligt nog een breed veld van arbeid in het verschiet. De terugblik biedt inspiratie genoeg om in vertrouwen opnieuw de hand aan de ploeg te slaan.

Dit boekje werd geschreven ter gelegenheid van de officiële opening op 13 mei 1974 van het hoofdgebouw van de Stichting Openbare Bibliotheek 's-Hertogenbosch in Huize Leonardus aan de Hinthamerstraat.

Auteur: Drs. P. Th. J. Kuyer.

Druk: M. 'Poppele-Vinck, 's-Hertogenbosch. Oplage: 2500 exemplaren.

